

13719

167

N 3837

2350^u

138/9

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սանասարեան Վարժարանի

Ա.

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

Յօդ. 1. Սանասարեան Վարժարանը, որ հիմնուած է Հոգեւոյս Մկրտիչ Սանասարեանի արդիւնքով, կը կրէ իւր Հիմնադրի անունը և պէտք է յարատեւէ նորա կտակի արամադրութեանց համաձայն:

Յօդ. 2. Սանասարեան Վարժարանը ենթարկուած լինելով Ազգային Հոգեւոր Իշխանութեան՝ կը դանուի Սուրբ Էջմիածնի Մայր Աթոռոյ Գահակալ ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի հայրական հովանաւորութեան ներքեւ:

Յօդ. 3. Սանասարեան վարժարանի նպատակն է դաստիարակել Հայ մանկտին Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ ոգւոյն և կանոնաց համաձայն, աւանդել նորա ընդհանուր կրթութիւն և ուսում և կրթել զնա արհեստից (Handwerk-métier) և արուեստագիտութեան (Industrie) մէջ:

Յօդ. 4. Վարժարանը ունի,

Ա. Ընդհանուր Կրթական Դասընթաց, որ կը պարունակէ ազգային կրօնին, լեզուին և պատմութեան վերաբերեալ գիտութիւնները և բոլոր այն լեզուները և գիտական ու գեղարուեստական ուսումները՝ զորս ժամանակը կը պահանջէ և վարժարանի նիւթական միջոցները կը ներեն ներմուծել:

Բ. Արհեստագիտական բաժին, որ կը պարունակէ այն արհեստներն ու արուեստագիտական ճիւղերը, զորս ժամանակը և տեղական հանգամանքները կը պահանջեն և վարժարանի նիւթական միջոցները կը ներեն ներմուծել:

Յօդ. 5. Վարժարանի գոյութիւնը և յարատեւութիւնը ապահովուած են Հոգեւոյս Մկրտիչ Սանասարեանի նուիրած ու կտակած Դրամագլխովը (կարուած, արժէթուղթ ևն) որ վարժարանի անձեռնմխելի սեպհականութիւնն է ընդ միշտ:

2350

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ

ՎԱՐՔԱՐԱՆԻ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐՍԷՍ Զ. ԱՐԱՄԵԱՆ

1892

13719

Յօդ. 6. Վարժարանի արժէթղթերը ի պահ կը դրուին Եւրոպայի Պետական դրամատանց մէջ, նոցա ընկալագրերը և Վարժարանի անշարժ ստացուածոց կալուածագրերը կը պահուին Խնամակալութեան հսկողութեան ներքեւ:

Յօդ. 7. Վարժարանի օգտին և դարգացման համար եղած որ և է նպաստ կամ նուիրատուութիւն կամ կտակ չէ կարող փոխել ոչ վարժարանի անունը, ոչ նորա նպատակը և ուղղութիւնը և ոչ Սանատարեան կտակի տրամադրութիւնները:

Յօդ. 8. Վարժարանի նիւթական մատակարարութեան յատկացեալ միջոցներն են՝ կալուածոց եկամուտը, արժէթղթոց տոկոսը և աշակերտաց թոշակը, նուիրատուութիւնը, արհեստանոցներու արդիւնքներ և այլ պատահական հասոյթներ:

Յօդ. 9. Վարժարանի ելմտացոյցով նախատեսուած ծախքերը մատակարարուելէ յետոյ աւելցած դրամով կը կազմուի Պահեստի գումար մը, զոր մի միայն Խնամակալութիւնը կարող է ծախսել Վարժարանի արտակարգ պիտոյից համար:

Յօդ. 10. Վարժարանի Հիմնադրին կտակած հասոյթից հարիւրին տասը (10 %) կը մնայ յատկացեալ այն սաներու ծախուց, զորս Վարժարանի Վարիչ Մարմինը յարմար կը դատեն Եւրոպա ուղարկել կատարելագործութեամբ համար:

Յօդ. 11. Եւրոպա ուղարկուելիք սաները պէտք է ընտրուին գլխաւորաբար Վարժարանի հօրէ և մօրէ որը ձրիավարժներէն և ի դարձին պարտաւոր են իրենց գործունէութիւնը նուիրել Սանատարեան Վարժարանին եւ կամ Վարժարանի Վարիչ Մարմնոց անօրէնութեամբ մի այլ ազգային կըրթական հաստատութեան, նախապէս որոշուած պայմաններուն համաձայն:

Յօդ. 12. Աշակերտը կարող են լինել գիշերօթիկ և ցերեկեայ, թոշակաւոր և ձրիավարժ: Զրիավարժը կ'ընտրուին Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ հարադատ զաւակներէն, և նոցա թիւը երեսունէն նուազ պէտք չէ լինի Վարժարանի մէջ:

Յօդ. 13. Բացի օտար լեզուներէն բոլոր դասերը պիտի աւանդուին Հայերէն:

Յօդ. 14. Երբ Վարժարանի նիւթական միջոցները թոյլատրեն, Վարժարանի Վարիչ Մարմինը կարող են Հայաբնակ տեղերու մէջ դպրոցներու բացման կամ դարգացման նպատակը, կանխաւ նշանակելով նոցա յատկանշալիք ծախքը Վարժարանի ելեւմտացոյցի մէջ:

Յօդ. 15. Վարժարանի Վարիչ Մարմիններու անդամք պէտք է լինին Հայաստանեայց Սուրբ Եկեղեցւոյ զաւակներ:

Յօդ. 16. Կտակակատարների իրաւասութեան կը պատկանի ըստ կտակին, ցորչափ նոցանից երկուք կենդանի են, Վարժարանի կալուածներին, կտակեալ դրամների և գոյքերի վերին հսկողութիւնը:

Վարժարանի կալուածները և արժէթղթերը վաճառելու, փոխանակելու կամ ի նորոյ դնելու իրաւունքը վերապահուած է՝ ըստ կտակի, կտակակատարներին, ցորչափ նոցանէ երկուքը կենդանի են և կորոշին ձայնից մեծամասնութեամբ:

Իսկ կտակակատարաց երկուքի մահուանէ յետոյ ոչ ոք իրաւունք չունի Վարժարանին պատկանեալ թէ անշարժ ստացուածքը և թէ հասոյթները արժէթղթերը վաճառելու, գրաւ դնելու և ոչ ալ պարտքի ենթարկելու, զի նոքա Վարժարանի անժախելի և մշտնջենաւոր սեփականութիւնքն են:

Նմանապէս Վարժարանի Վարիչ Մարմնոց ոչ մէկը իրաւունք չունի որ և իցէ կերպիւ պարտքի ենթարկելու Վարժարանը:

Յօդ. 17. Կտակակատար Լիոն Տիգրանեան իրաւունք ունի ըստ կտակի երեք սան նշանակել Վարժարանի ձրիավարժ աշակերտաց թուոյն մէջ, ըստ ամենայնի համաձայն Վարժարանի ձրիավարժ աշակերտաց ընդունելութեան համար սահմանուած կանոններուն:

Լիոն Տիգրանեանի այս իրաւունքը նորա մահէն յետոյ կը փոխանցի յաջորդաբար նորա սերունդի Հայաստանեայց Սուրբ Եկեղեցւոյ պատկանող արու աւագագունին:

Յօդ. 18. Վարժարանին վերաբերեալ ինչ ինչ խնդրաց վերջնական որոշումը ըստ կտակին (Յօդ. 12 ևն.) վերապահեալ է Կտակակատար Կարապետ Եղեանին՝ ցորչափ կենդանի է:

Ք.

ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆՔ

Յօդ. 19. Վարժարանի գործերը կը վարեն՝

Ա. Կոստանդնուպոլսոյ Խնամակալութիւնը, Սրբազան Պատրիարքի նախագահութեամբ:

Բ. Տեղական Հոգաբարձութիւնը, Թեմակալ Առաջնորդի նախագահութեամբ:

Գ. Վարժարանի վերատեսուչը:

Դ. Վարժարանի Ուսուցչական Մասնաժողովը, Վերատեսուչի ատենապետութեամբ:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Յօդ. 20. Կոստանդնուպոլսոյ Խնամակալութիւնը կը կազմուի ընդհանրութեան համակրութիւնը և փաստութիւնը վայելող Պոլսեբնակ վեց առաջնակարգ ազգայիններէ, ընդ նախագահութեամբ Ամենապատիւ

Սրբազան Պատրիարք Հօր, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Փոխանորդին
'ի Տաճկաստան :

Պատրիարքական աթոռը թափուր մնացած միջոցին նախա-
դաճութեան պաշտօնը կը վարէ Պատրիարքական Տեղապահն և 'ի բա-
նակայութեան սորա՝ Խնամակալութիւնը իւր մէջէն կընտրէ առօրեայ
Ատենապետ :

Յօդ. 21. Խնամակալութեան առաջին անգամու ընտրութիւնը կա-
տարուելէ և հաստատուելէ յետոյ՝ երբ մահուան, հրաժարման և կամ այլ
որ և է պատճառաւ նորա մի կամ աւելի անդամը պակասին, մնացեալ
անդամները յատուկ նստի մը մէջ հարկ եղած թուով երկպառիկ ցանկ մը
կը պատրաստեն ըստ կանոնադրիս սահմանեալ հանգամանօք օժտեալ ընտ-
րելեաց և կը մատուցանեն զայն Կ. Պօլսոյ Սրբազան Պատրիարքին, որ
նորա մէջէն կ'ընտրէ Խնամակալութեան թիւն ամբողջացնելու համար հարկ
եղած անդամներն :

Եթէ ներկայացեալ ցանկը գոհացուցիչ հանգամանքէ զուրկ
լինի, Սրբազան Պատրիարքը կը վերադարձնէ զայն 'ի պատրաստութիւն
լաւագունին :

Եթէ Խնամակալութեան անդամը մի ամսէ աւելի յապաղին
ընտրելեաց ցանկ ներկայացնել, Սրբազան Պատրիարքն ինքն կընտրէ պա-
կասեալ անդամները արժանաւոր անձերէ :

Սրբազան Պատրիարքը Խնամակալութեան Նախագահի հան-
գամանօքն պարտաւոր է ներկայ գտնուիլ նորա ամսական նիստերուն և
հոգածու լինել Խնամակալութեան անդամոց գործունեայ պաշտօնավա-
րութեան և ինչպէս նաև սոյն յօդուածի տրամադրութեանց անվրէպ գոր-
ծադրութեան :

Յօդ. 22. Խնամակալութեան պաշտօնն է՝

Ա. Խնամ տանիլ Վարժարանի անշարժ ստացուածոց և ար-
ժէթղթոց պահպանման և տնօրինել նոցա բարոք արդիւնաւորման և պա-
հաստի ու յաւելեալ գրամոց գործածման և պահպանման եղանակները :

Բ. Որոնեւ նորանոր աղբիւրներ Վարժարանի նիւթական
միջոցները աւելացնելու համար :

Գ. Անընդմիջաբար հսկել տեղական Հոգաբարձութեան պաշ-
տօնավարութեան վրայ :

Դ. Բարեփոխել և վաւերացնել Հոգաբարձութեան ներկա-
յացուցած տարեկան ելեւմուտոցը եւ վերադաձնել Հոգաբարձութեան
'ի գործադրութիւն :

Ե. Քննել և վաւերացնել իւրաքանչիւր տարուան հաշիւները :

Զ. Ներկայացուցիչ և պաշտպան հանդիսանալ ամենուրեք
Վարժարանին և նորա շահերուն Կեդրոնական ատենաներուն և դատարան-
ներու առաջ, թէ թուրքիոյ մէջ և թէ այլուր :

Է. Դատավարել նոցա դէմ, որոնք որ և է կերպիւ կը
փաստեն Վարժարանին նիւթապէս և բարոյապէս :

Ը. Ձեռնառու և պաշտպան կանգնել Հոգաբարձութեան :

Թ. Պարբերաբար հաշիւ ու համար առնուլ Հոգաբարձու-
թենէն և լուծել վէճերն ու վճուել խնդիրները :

Ժ. Ամբողջացնելով հրատարակել Հոգաբարձութեան պատ-
րաստած տարեկան տեղեկագիրը Վարժարանի նիւթական վիճակի, նորա
ստացուածոց, գոյից և ելեւմուտից վերաբերեալ, հանդերձ Վերատեսչի պատ-
րաստած տեղեկագրով, Վարժարանի ուսումնական, բարոյական և առող-
ջական կայութեան վերաբերեալ :

Յօդ. 23. Խնամակալութիւնը կընտրէ՝ յետ նախապէս լսելոյ Հոգա-
բարձութեան և ուսուցչական Մասնաժողովոյ կարծիքն, Վարժարանի
Վերատեսուչը, Հայոց լեզուի, պատմութեան եւ կենսիւն ծանօթ, բարձ-
րագոյն կրթութիւն ստացած և մանկավարժութեան հմուտ անձերէն :

Նախագահի եւ Սանասարեան Վարժարանի ընթացա-
ւարտներէն Եւրոպա կատարելագործուած և վկայեալ անձերը և վարժա-
րանի մէջ պաշտօն վարող ուսուցիչները :

Խնամակալութեան վերապահուած է նմանապէս Վերատե-
սուչ արձակելու իրաւունքը :

Վերատեսչի ընտրութեան և արձակման մասին Խնամակա-
լութեան որոշմունք կը տրուին առ նուազն հինգ ձայնից միաբանութեամբ :

Խնամակալութիւնն իրաւունք ունի Հոգաբարձութեան ա-
ռաջարկութեամբ արձակուող առաջին Վերատեսչին մինչև երկու ամիս :
Վկայեալ ծանր հիւանդութեան պարագայի մէջ՝ Խնամակալութիւնը կա-
րող է երկարաձգել արձակուողը՝ իրեն վերապահելով թոյակ վճարելու
կամ չվճարելու որոշումը :

Յօդ. 24. Խնամակալութիւնը պարտաւոր է ամիսը մի անգամ նիստ
նշանակել և 'ի հարկին կունենայ պատահական նիստեր : Իւր որոշումները
պէտք է արձանագրուին յատուկ ատենագրութեանց մէջ և ստորագրուին
ներկայ անդամներէն :

Յօդ. 25. Խնամակալութեան նիստերէն առանց բանաւոր պատճառի
երեք անգամ յաջորդաբար բացակայ գտնուող անդամը հրաժարեալ կը
համարուի և ուրիշը կընտրուի նորա տեղը :

Յօդ. 26. Խնամակալութեան նիստը օրինաւոր կը համարուի երբ ան-
դամներէն գոնէ չորսը ներկայ են : Իսկ որոշմունք տրուելու են ձայնից
մեծամասնութեամբ :

Յօդ. 27. Խնամակալութեան պաշտօնն ու իրաւասութիւնը կը մնան
անվթար, ցորչափ վարժարանը գտնուի Օսմանեան հողի վրայ : Իսկ եթէ
երբէք հարկ լինի ըստ կտակի փոխադրել զայն ուրիշ երկիր, այդ պարա-

դային մէջ Խնամակալութեան պաշտօնն և իրաւասութիւնը կը փոխանցուին այն մարմնոյն՝ զոր կը կազմէ Սուրբ Եջմիածնայ Մայր Սթոռոյ Գահակալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, հիմն ունենալով Հիմնադրի կտակը և ներկայ Կանոնադրութիւնս:

Վեհափառ Կաթողիկոսը կարող է յիշեալ պարագայի մէջ ևս, երբ հարկ տեսնէ և յարմար դատէ, պահել Կոստանդնուպոլսոյ Խնամակալութիւնն իւր պաշտօնի մէջ մասնակի կամ ամբողջական իրաւասութեամբ:

ՏԵՂԱԿԱՆ ՀՈԳԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Յօդ 28. Տեղական Հոգաբարձութիւնը ընդ նախագահութեամբ Թեմակալ Առաջնորդին կը կազմուի այն տեղ, ուր կը գտնուի Սանասարեան վարժարանը:

1. Հոգաբարձութեան անդամ՝ կանուանին՝

Ա. վարժարանի վերատեսուչը:

Բ. Ուսուցչական Մասնաժողովին կողմէն և իւր մէջէն ընտրուած երկու անձինք:

Գ. Քաղաքին Հայ եկեղեցեաց ժողովրդեան կողմէն ընտրուած երեք անձինք:

Դ. վարժարանի ընթացաւարտ աշակերտաց կողմէն և իրենց մէջէն ընտրուած մի անձ:

2. Իրաւամբ անդամ են յիշեանս՝

Ա. վարժարանի ներկայ Տեսչութեան երեքին անդամք և ոսանուք Սանասարեանի, Գէորգ Աբուլեանց, Յովսէփ Մատաթեան եւ Սարգիս Սողիկեան:

Բ. Այն անձինք, որոնք միանուազ կը նուիրեն վարժարանին հազար Օսմանեան լիրա կամ մի համարժէք ստացուածք:

Գ. վարժարանի Ուսուցչական Մասնաժողովի այն անդամները, որոնք քսան և հինգ տարի վարժարանին մէջ ուսուցչութիւն ընելէ յետոյ պաշտօնէ կը դադարին:

Ծանօթութիւն Ա. Ուսուցչական Մասնաժողովն այն ժամանակ իրաւունք կունենայ իւր մէջէն անդամներ ընտրելու Հոգաբարձութեան համար, երբ արդի Տեսչութեան անդամների թիւը պակասի Հոգաբարձութեան մէջ:

Ծանօթութիւն Բ. Ընթացաւարտ աշակերտք այն ժամանակ իրաւունք կունենան իրենց մէջէն մի անդամ ընտրելու Հոգաբարձութեան համար, երբ առ նուազն եօթն լինի ընտրողաց թիւը:

Ծանօթութիւն Գ. Ընթացաւարտ աշակերտաց կողմէն անդամ

ընտրելը արգելք չէ կարող լինել որ քաղաքի ժողովրդեան կողմէն ընտրուած անձինքն ևս լինին Սանասարեան վարժարանի ընթացաւարտներէն:

Յօդ 29. Հոգաբարձութեան պաշտօնն է՝

Ա. Խնամ տանել վարժարանի ընդհանուր բարեկարգութեան:

Բ. Որոնք վարժարանի նիւթական կարողութիւնն ընդարձակելու միջոցները:

Գ. Կառավարել վարժարանի տեղային կալուածները:

Դ. Խնամ տանել վարժարանի գոյից պահպանութեան, հրակելով, որ կանոնաւորապէս Կահադրին մէջ արձանագրուին աւելցած իրեղէնները և ղեղչուին պակսածները և տարին առ նուազն մի անգամ հաւաքաբար կամ իւր մէջէն ընտրուած անդամներու ձեռքով ստուգել Կահագրի բովանդակութիւնը:

Ե. Պատրաստել հետեւեալ տարուան ելեւմտացոյցը և ներկայացնել վարժարանական տարեգլխէն առ նուազն երեք ամիս առաջ՝ Կ. Պոլսոյ Խնամակալութեան:

Եթէ Խնամակալութիւնը յապաղէ մինչեւ վարժարանական տարեգլխին (Սեպտեմբերի 1) վերադարձնել ելեւմտացոյցը՝ Հոգաբարձութիւնը իրաւունք ունի ի գործ դնել զայն, վաւերական համարելով:

Զ. Որոշել աշակերտաց կողմէն վճարելի թոշակի քանակը:

Է. Որոշել ուսուցիչներ ի պաշտօն կոչելու նիւթական պայմանները:

Ը. Հարկ եղած կարգադրութիւնք ընել թոշակը չվճարող աշակերտաց մասին:

Թ. Ընտրել ձրիավարժ աշակերտներ:

Ժ. Ընտրել եւրոպա ուղարկուելիք սաներ՝ Ուսուցչական Մասնաժողովի կողմէ առաջարկեալ ցանկի մէջէն, և որոշել նոցա մասին հարկ եղած պայմանները:

ԺԱ. Ելեւմտացոյցի գլխոց մէջ նշանակեալ ծախուց գումարներէն աւելցած մասը, բաց ի կրթական պաշտօնէից վերաբերեալ գլխոց աւելցած մասերէն, ծախսել նախատեսեալ ուրիշ պիտոյից համար, սակայն առանց անցնելու ելեւմտացոյցով արտօնեալ համագումարի չափը:

ԺԲ. Որոնք և որոշել վարժարանի պիտոյքները հայթայթելու լաւագոյն միջոցները:

ԺԳ. Քննել և որոշել մեծ քանակութեամբ գնուելիք ուտեստի, հագուստի և այլն օրինակները:

ԺԴ. Կազմել պայմանագիր վարժարանի պիտոյքները հայթայթելու համար և հրահանգներ՝ մատակարարութեան համար:

ԺԵ. Նշանակել մի մատակարար կամ տնտես, որոյ պաշտօնը լինի, վերատեսչի անմիջական հսկողութեան ներքեւ, իմաստութեամբ

տնտեսել ելեւմտացոյցով նշանակեալ գումարները, հոգալ վարժարանի առօրեայ գնումներն ու ծախքերը և ապացուցական թղթերով ամսական հաշիւ ներկայացնել Հոգաբարձութեան, հսկել վարժարանի պահպանութեան և մաքրութեան վրայ:

ԺԶ. Կազմել հրահանգներ վարժարանի տնտեսի և սոցաւորաց պաշտօնավարութեան համար:

ԺԷ. Ստանալ և ստուգել մատակարարի ամսական հաշիւները և յանձնել հաշուապահին արձանագրելու համար:

ԺԸ. Սահմանել նպարեղինաց գնումները և սպառումներն ստուգելու լաւագոյն եղանակները:

ԺԹ. Որոշել գրամոյց գանձման, պահպանման և կիրառութեան եղանակները:

Ծանօթութիւն. Հոգաբարձութեան ձեռքով իւր մէջէն ընտրուած գանձապահը կը գանձէ թոշակներն և այլ հասոյթները և կը դնէ գրամարկի մէջ, որոյ երկու տարբեր բանալիներէն մին պիտի մնայ գանձապահի և միւսը վերատեսուչի մօտ:

Նախագահը իրաւունք ունի, եթէ հարկ համարէ, իւր կնքով կնքել գրամարկը և այս պարագային մէջ սա չբացուիր առանց նախագահի ներկայութեան:

Ի. Ստուգել իւրաքանչիւր ամսավերջ սնտուկի տումարը, հաշիւները և պատրաստ դրամը:

ԽԱ. Ներկայացնել Խնամակալութեան մինչեւ Մարտ ամիս նախընթաց դպրոցական տարուան հաշիւը հանդերձ բացատրութիւններով և վերատեսչի կազմած ուսումնական տեղեկագիրը ի պարտ ու պատշաճ անօրէնութիւն:

ԽԲ. Հաստատել հանգստեան թոշակի սնտուկ կրթական պաշտօնէից համար Խնամակալութենէն կանխապէս վաւերացեալ կանոնաց համեմատ:

Յօդ. 30. Հոգաբարձութիւնն իրաւունք ունի արձակուրդ տալ վերատեսչին մինչեւ երկու շաբաթ, աւելի ժամանակի համար նա կը միջնորդէ Խնամակալութեան մօտ. իսկ որ և է ուսուցչին նա կարող է վերատեսչի առաջարկութեամբ արձակուրդ տալ մինչեւ երկու ամիս: Իրեն է վերապահուած թոշակը վճարելու կամ չվճարելու մասին կարգադրութիւն ընել:

Յօդ. 31. Հոգաբարձութիւնը Կ. Պոլսոյ Խնամակալութեան անմիջական և բացարձակ հսկողութեան ենթարկեալ է՝ իւր պաշտօնավարութեան թէ 29^{րդ} յօդուածի մէջ գծեալ և թէ այլ ամեն գործառնութեանց համար:

Յօդ. 32. Հոգաբարձութեան իրաւասութիւնը հաւաքական է և անդամք չունին իրաւունք առանձնաբար միջամտելու գործոց:

Յօդ. 33. Հոգաբարձութեան նիստերը տեղի կունենան նախագահի հրաւերով ամիսը մի անգամ, և արտասովոր կերպիւ՝ երբ հարկը պահանջ

ջէ, և կամ երբ վերատեսուչը և մի անգամ գրաւոր պահանջեն:

Ի բացակայութեան նախագահի Առաջնորդական փոխանորդը կը կատարէ նորա պաշտօնն և ի բացակայութեան նորա վերատեսուչը կը հրաւիրէ:

Յօդ. 34. Նախագահը կը վարէ նաեւ Հոգաբարձութեան Ատենապետի պաշտօնը: Առաջնորդին բացակայութեան առեւ փոխանորդը կը տեղակալէ և սորա բացակայութեան առեւ՝ Հոգաբարձութիւնը իւր մէջէն կը կարգէ առօրեայ Ատենապետ:

Յօդ. 35. Հոգաբարձութեան նիստը վաւերական կը համարուի, երբ անդամներէն գոնէ չորսը ներկայ են: Իսկ որոշմունք տրուելու են ձայնից մեծամասնութեամբ. միայն թէ այդ ձայնից մին պէտք է լինի եկեղեցեաց ժողովրդեան կողմէ ընտրուած անդամի և միւսը վերատեսչի կամ Ուսուցչական Մասնաժողովի կողմէ ընտրուած անդամի ձայնը:

Որոշումները կարձանագրուին ատենագրութեանց մէջ և կատարագրուին ներկայ անդամներէն:

Յօդ. 36. Հոգաբարձութեան պաշտօնագրերը պիտի համաձայն լինին ըստ ամենայնի ատենագրութեան և կրեն նախագահի, վերատեսչի և Գաւառաւորի ստորագրութիւնը:

Յօդ. 37. Խնամակալութիւնը կը ճշդէ մասնաւոր հրահանգով քաղաքի Հայ եկեղեցեաց ժողովրդեան և ընթացաւարտ աշակերտաց կողմէն Հոգաբարձութեան անդամ ընտրելու եղանակը:

Ընտրելի են նաեւ՝ որոնք առնուազն երկու տարիէ ի վեր կը բնակին այն քաղաքի մէջ, ուր կը գտնուի վարժարանը, լրացուած են երեսնամեայ հասակն և օրինական արդելքի ներքեւ չեն:

Յօդ. 38. Ուսուցչական Մասնաժողովի կողմէն ընտրելի անդամոց ընտրութիւնը տեղի կունենայ յատուկ նստի մը մէջ գաղտնի քուէարկութեամբ և քուէից բացարձակ առաւելութեամբ:

Քուէից բացարձակ առաւելութեան մէջ առաւելագոյն քուէ ստացողը կը լինի անդամ և հետեւեալը փոխանորդ:

Երբ առաջին քուէարկութեամբ բացարձակ առաւելութիւն չգոյանայ, երկրորդ քուէարկութիւն կը կատարուի առաւելագոյն քուէ ստացող երկպառակ յանկի վրայ:

Յօդ. 39. Ուսուցչական Մասնաժողովի, քաղաքի Հայ եկեղեցեաց ժողովրդեան և Սանասարեան վարժարանի ընթացաւարտ աշակերտաց կողմէն ընտրուած Հոգաբարձութեան անդամք երեք տարի կը պաշտօնավարեն:

Ծանօթութիւն. Քաղաքի Հայ եկեղեցեաց ժողովրդեան կողմէն ընտրուած անդամոց մէկ երրորդ մասը կը փոխուի իւրաքանչիւր տարի, առաջին երկու տարիները վիճակաւ, իսկ յետոյ կարգաւ:

Յօդ. 40. Հոգաբարձութեան անդամները օրինաւորապէս ընտրուելէ յետոյ՝ ըստ կանոնագրիս, կը հաստատուին Սրբազան Պատրիարքի պաշ-

տօնագրով: Մինչեւ նորընտիր անդամոց հաստատուիլը, նախորդ անդամը կը պաշտօնավարեն:

Յօդ. 41. Քաղաքի Հայ եկեղեցեաց ժողովրդեան, Ուսուցչական Մասնաժողովի և Վարժարանի ընթացաւարտ աշակերտաց կողմէն ընտրեալ անդամներէն ո՞ր առանց բանաւոր պատճառի երեք անգամ անընդմիջաբար բացակայ գտնուի նիստերէն, Հոգաբարձութիւնը դադարած կը համարէ զնա իւր պաշտօնէն և կը հրաւիրէ փոխանորդը:

Յօդ. 42. Փոխանորդը կանդամակցին Հոգաբարձութեան տեղակալելով անդամոց՝ նոցա բացակայութեան, հիւանդութեան և հրաժարման կամ պաշտօնէ դադարեցուման դէպքերու մէջ:

Փոխանորդաց պաշտօնը կը տեւէ առաջին երկու դէպքին մէջ մինչեւ բացակայ կամ հիւանդ անդամոց վերադարձը կամ ապաքինումը, վերջին դէպքին մէջ մինչեւ նոցա պաշտօնավարութեան ժամանակի լրումը:

Յօդ. 43. Շրջանի լրացմամբ դադարեալ անդամը վերընտրելի են:

Վ Ե Ր Ա Տ Ե Ս Ո Ւ Չ

Յօդ. 44. Վերատեսուչը պետն է Վարժարանի ներքին վարչութեան, նա պատասխանատու է Վարժարանի բարեկարգութեան և արդիւնաւորման ըստ ամենայնի. այս պատճառաւ Վարժարանի բոլոր պաշտօնեայք նորա իրաւասութեան ներքեւ են:

Յօդ. 45. Վերատեսչի պաշտօնն ու պարտաւորութիւնն է հսկել Վարժարանի օրինաց և կանոնաց անթերի դորձադրութեան վրայ, հսկել ընդհանուր դասախօսութեան եղանակի և ուսուցչաց պաշտօնավարութեան վրայ, աշակերտաց ուսումնական ինչպէս և արհեստական վարժից վրայ, նմանապէս միտ դնել կարգապահութեան և նիւթական ու բարոյական բարեխառութեան:

Յօդ. 46. Վերատեսուչը Ատենապետն է Ուսուցչական Մասնաժողովի, նա կանխաւ կը նշանակէ սոյն ժողովոյ պարբերական նիստերը, և կը գումարէ պատահական նիստեր, երբ ինքն հարկ տեսնէ և կամ երեք անգամ գրով պահանջեն իրմէ: Նա կը հսկէ նիստերու օրինաւորութեան և որոշմանց արձանագրութեան և դորձադրութեան վրայ:

Յօդ. 47. Վերատեսուչը կընտրէ Վարժարանի ուսուցիչները հմուտ և բարոյական յատկութիւններով օժտուած անձերէ, կանխաւ համաձայնելով Հոգաբարձութեան հետ թոշակաց քանակի մասին: Վերատեսչին վերապահուած է ուսուցիչները արձակելու իրաւունքը:

Յօդ. 48 Վերատեսուչը կաւանդէ իւր ընտրած աւարկաները, նորա շարաթական դասերու թիւը կը լինի վեցէն ոչ պակաս և տասներկուքէն ոչ աւելի:

Յօդ. 49. Վերատեսուչը կը կազմէ դասացոյց իւրաքանչիւր դասարանի օրական զբաղմանց համար:

Յօդ. 50. Վերատեսուչը կարող է դասերու ընթացքին մէջ արձակուրդ տալ որ և է ուսուցչի մինչեւ եօթն օր (Տես Յօդ. 30): Նա կը կարգադրէ որ և է ուսուցչի բացակայութեան ժամանակ պարտաւ ժամերը լեցնելու կամ աշակերտները զբաղեցնելու եղանակը:

Յօդ. 51. Վերատեսուչը ուսումնական տարեգլխէն քանի մը ամիս առաջ Հոգաբարձութեան և Ուսուցչական Մասնաժողովի որոշմանց հիման վրայ կը հրատարակէ Վարժարանին յաջորդ տարուան նոր աշակերտաց ընդունելութեան վերաբերեալ Յայտագիրը:

Յօդ. 52. Վերատեսուչը Ուսուցչական Մասնաժողովի խորհրդակցութեամբ կը կազմէ Հոգաբարձութեան ներկայացնելու համար տարեկան տեղեկագիր Վարժարանի ուսումնական, բարոյական և առողջական վիճակի վրայ, իւրաքանչիւր դպրոցական տարուան վերջը:

Յօդ. 53 Վերատեսուչը պէտք է ունենայ Հայ լեզուի և պատմութեան գիտութիւն, բարձրագոյն կրթութիւն և մանկավարժական հմտութիւն. նա Կրնտրուի Կ. Պոլսոյ Խնամակալութեան ձեռքով և կը հաստատուի Պատրիարքական պաշտօնագրով (Տես Յօդ. 23):

Ծանօթութիւն. Այժմ վարժարանի Տեսչութիւնը կը վարեն, ինչպէս Հոգեւոյս Հիմնադրի ժամանակ, իւր երեք սաները, Գէորգ Աբուլեան, Յովսէփ Մատաթեան և Սարգիս Սողիկեան, հաւաքական պատասխանատուութեամբ՝ համաձայն նոցա տրուած հրահանգին:

ՈՒՍՈՒՑԶԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎ

Յօդ. 54. Ուսուցչական Մասնաժողովը կը բաղկանայ Վարժարանի բարձրագոյն երեք դասարաններու լեզուաց և գիտութեանց ուսուցիչներէն, ընդ առենապետութեամբ Վերատեսչին: Ի հարկին Վերատեսչի հրաւերով նիստերուն կարող են մասնակցիլ խորհրդական ձայնով և միւս ուսուցիչները՝ առանձին կամ բոլորը, ի թիւս որոց և այլադաւան և այլապէս կրօն ուսուցիչներն և վարժարանի բժիշկը:

Արհեստների և արուեստագիտութեան վերաբերեալ խնդիրների քննութեան ժամանակ կը մասնակցին նիստերուն և արհեստանոցներին աւագվարժապետները հաւասար իրաւունքով:

Յօդ. 55. Ուսուցչական Մասնաժողովոյ պաշտօնն է՝

Ա. Որոշել վարժարանի մէջ աւանդելի ուսմանց նիւթերն ու արհեստները՝ քննել և սահմանել իւրաքանչիւրին չափը և կատարել նոցա բաշխումը դասարաններու վրայ և որոշել ուսումնական և արհեստական զբաղմանց ժամերու թիւը մէն մի դասարանի համար և այս մասերուն վրայ

տրուած որոշմունք գործադրութեան դրուելէ առաջ ներկայացնել Հոգաբարձութեան ի վաւերացումն:

Բ. Կազմել աւանդելի առարկայից և արհեստից մանրամասն ծրագիրը և ընտրել վարժարանի մէջ գործածուելիք դասագրքերը:

Գ. Պատրաստել կանոններ թէ աշակերտաց ընդունելութեան և թէ նոցա դասարանէ դասարան անցնելու մասին:

Դ. Լուծել այս մասին ծագած խնդիրները:

Ե. Որոշել աշակերտաց վարձատրութեան կանոնները և ծանր գէպքերու մէջ հարկ եղած պատիժը:

2. Յօրինել կանոններ Գրադարանի և Թանգարանի պահպանութեան և կիրառութեան համար:

Ե. Կարծիք յայտնել իւրաքանչիւր աշակերտի աշխատասիրութեան, յառաջադիմութեան և վարուց մասին և կազմել վեցամսեայ և տարեկան վկայականներ իւրաքանչիւր աշակերտի համար:

Ը. Կազմել ընթացաւարտներու վկայականները:

Թ. Հոգաբարձութեան առաջարկել եւրոպա ուղարկելի սաներ:

Յօդ. 56. Ուսուցչական Մասնաժողովը կը գումարի վերատեսչի հրաւերով կանոնաւորապէս ուսումնական տարեդիւնէն առաջ, նոր տարւումն և Զատիկի արձակուրդներէն առաջ, և երբ հարկը պահանջէ և կամ երեք անգամ գրով առաջարկեն վերատեսչին:

Յօդ. 57. Ուսուցչական Մասնաժողովը որոշմունք կը արուին ձայնից մեծամասնութեամբ: Զայնից հաւասարութեան պարագայի մէջ վերատեսչի ձայնը վճռող զօրութիւն ունի: Բայց երբ վերատեսուչը համակարծիք չլինի մեծամասնութեան հետ՝ նա կարող է կարեւոր խնդրոց մէջ, երբ իւր կարծիքով որոշման գործադրութիւնն վնասակար է վարժարանին, իւր իսկ պատասխանատուութեան առկա որոշման գործադրութիւնը յետաձգել և խնդիրն այն նախ ատենադրութեան և պատճառաբանութեան հետ ի միասին ներկայացնել Հոգաբարձութեան վճռին:

Յօդ. 58. Ուսուցչական Մասնաժողովը կընտրէ իւր մէջէն մի տարւումն պայմանաժամով մի քարտուղար: Իւրաքանչիւր ուսուցիչ պարտաւոր է ընդունիլ այդ պաշտօնը երբ ընտրուի, սակայն յաջորդ երկու տարիները կարող է հրաժարիլ ընտրութենէ:

Գ.

Վ Ե Ր Ա Ք Ն Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Յօդ. 59. Ներկայ Կանոնադրութեանս Մկրտիչ Սանասարեանի կտակի վրայ հիմնուած տրամադրութիւնը անփոփոխելի են. իսկ միւս տրամադրութեանց բարեփոխութիւնը կարող է տեղի ունենալ միմիայն Կտակա-

կատար Պ. Եղեանի ձեռքով: Յետ մահուան սորա, որ և է բարեփոխութիւն ընելու համար անհրաժեշտ է տեղական Հոգաբարձութեան եւ Կ. Պոլսոյ Խնամակալութեան անդամաց երեք չորրորդի համաձայնութիւնը:

Յօդ. 60. Եթէ Կտակաւոր Կարապետ Եղեանի մահուանէ յետոյ Կ. Պոլսոյ Խնամակալութեան յաջորդէ (Տես Յօդ. 27) մի այլ վարիչ մարմին, այս վերջնոյս և տեղական Հոգաբարձութեան անդամաց երեք չորրորդին միաձայնութիւնը, ինչպէս նաև Սուրբ Էջմիածնայ Գահակալ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի հաւանութիւնն ու հրամանը հարկաւոր են Կանոնադրութեանս բարեփոխման համար:

Կաթողիկոս ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՂԵԱՆ

25 Մարտ, 1892

Ս. Բեքեւսպուրկ

Կանոնադիրս պատրաստեալ ըստ տրամադրութեան ԺԳԴ յօդուածոյ կտակի հոգելոյս Աղա Մկրտչի Սանասարեանց՝ ի ձեռն կտակաւորի նորին, Վսեմ. Պ. Կարապետի Եղեան, քննեցաւ ի Կրօնական և Քաղաքական Ժողովոյ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ի գումարմունս անդ իւրեանց, որ ի 20 և ի 26 Մայիսի տարւոյս, և միաձայն հաւանութեամբ հաստատեցաւ:

Ի դիմաց Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

Քաղաքական Ժողովոյ

Կրօնական Ժողովոյ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

ՍԻՄՈՆ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՐՔԵՊՍ. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

Հրամայեմք գործադրութիւնն

16 Յուլիս 1892

ՊԱՏՐԻԱՐԷ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Ի Պատրիարքարանի Հայոց

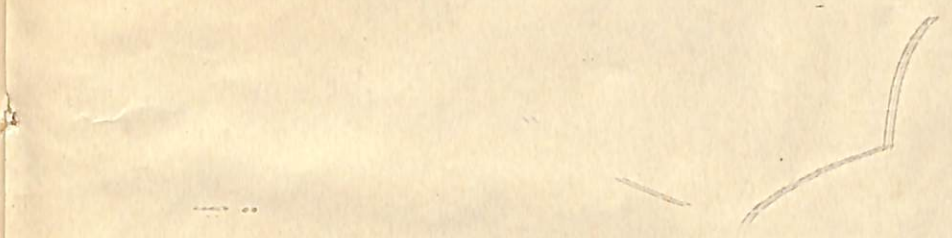
ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ. Պոլիս

1847

Handwritten text in German, appearing as bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and includes some headings or section markers.

ՄՄ հայագիտական գրադարան

MA014195

